

การประยุกต์หลักสังคหัตถ์ 4 ในการฝึกภาคปฏิบัติรายวิชา SO 1059:

กรณีศึกษานักศึกษาสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

The Application of Sangahavatthu 4 in Field Work Practice (SO1059):

A Case Study Social Work Students, Mahamakut Buddhist University,

Salaya, Nakhonpathom Province.

นางสาวกฤติกา ชนะกุล, พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, นายปริณญา ตรีธัญญา,

นางสาวณัฐหทัย นิรัตติชัย, นางสาวณัฐชยา กำแพงแก้ว

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ศาลายา, จังหวัดนครปฐม

Kridtika Chanakun, Phramahasurakrai Congboonwasana, Parinya Treethanya,

Nathatai Nirattisai, Nutchaya Kampangkeaw

Author for Correspondence: Email: Sixvegas@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์สังคหัตถ์ 4 ในการฝึกภาคปฏิบัติ กรณีศึกษานักศึกษาสาขาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการศึกษา พบว่าลักษณะการฝึกภาคปฏิบัติงาน มี 2 วิธีการ คือ วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายและ วิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน ส่วนภาระงานที่ได้รับมอบหมาย มีกระบวนการปฏิบัติงาน 5 ขั้นตอน โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามสังคหัตถ์ 4 ดังนี้ ด้านทาน คือ การให้บริการกับทุกคนอย่างเท่าเทียม มากที่สุด ด้านปิยวาจา ให้ความสำคัญเรื่องการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้างและพูดคุยกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจและจริงใจ ด้านอัตตจริยา ให้ความสำคัญในเรื่องการมีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและการไม่นำข้อมูลของหน่วยงานไปใช้ในทางที่ก่อให้เกิดความเสียหายด้านสมานัตตา ให้ความสำคัญกับการเข้าฝึกภาคปฏิบัติตรงต่อเวลาและการแต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกและลักษณะท่าทางที่สุภาพ มากที่สุด ปัญหาและอุปสรรค พบว่านักศึกษามีปัญหาในเรื่อง 1. องค์กรความรู้ 2. ขาดทักษะในการทำงาน และ 3. ปัญหาส่วนตัวของนักศึกษา

คำสำคัญ : นักศึกษาสาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, การฝึกภาคปฏิบัติ SO1059, สังคหัตถ์ 4

Abstract

The research has objectives to study the application of Sangahavatthu 4 in Field Work Practice: A Case Study Social Work Students, Mahamakut Buddhist University, Salaya, Nakhonpathom Province. It was found that there were two types of field work practice that the social students applied to work; social case work and social group work. The students usually works following the five steps and process of social work practice. For the application of Sangahavatthu 4 in field work practice, it was found that Dana-giving- Piyavaca- right speech, Atthacariya- useful conduct, and Samanattata, equality- were at highest mean level. The social work students could applied the principle of Sangahavatthu 4 during field work practice. In this study, it was also found that there were three problems;1. The department of social work,MBU, should teach more social work knowledge for the students, 2. The department of social work, MBU, should train more social work skills for the students, and 3. The social work students have their own problems that have the influences during their field work practice.

Keywords : Social Work Students, Field Work Practice SO 1059, Sangahavatthu 4

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกด้านทั้งด้านการปกครอง ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม โดยใช้จริยธรรมเป็นหลักสำหรับการประพฤติปฏิบัติที่พึงงามเพื่อบรรลุถึงความสงบสุขของชีวิตและสังคม แนวทางการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจริยธรรม เช่น ศีลธรรมทางศาสนา กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่สังคมได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่ามีความหมายและทำให้สังคมมีความสุข (เมธา ทิพย์รัตน์: 2556:1-2) หลักธรรมที่สำคัญประการหนึ่งของพระพุทธศาสนา คือ สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการปฏิบัติงานสำหรับนักสังคมสงเคราะห์ ดังที่นักวิชาการและพระสงฆ์หลายท่าน ได้กล่าวไว้ เช่น ท่านเจ้าคุณพระเทพเวที สังคหวัตถุ 4 ให้ความรู้ความเข้าใจและวัตถุ เพื่อให้เขาได้ฟังตนเองได้จริง ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์เพื่อความเข้าใจอันดีและปรารถนาดีต่อกัน ช่วยเหลือด้านร่างกายและความเสียสละ การฝึกปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นและร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขาตามความเหมาะสม (สายจิตร สิงหนะ: 2541: 162 – 163) จะเห็นได้ว่า สังคหวัตถุ 4 มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการให้ความช่วยเหลือผู้ให้บริการ

สังคมศาสตร์ 4 หมายถึง (1) ทาน คือ การให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กร การให้บริการกับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การให้สิ่งของความรู้แก่ผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา รับฟังปัญหาของผู้อื่น (2) ปิยวาจา คือ การใช้คำพูดและมีทัศนคติที่ดีกับบุคคลรอบข้าง การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น พูดคุยกับผู้อื่นด้วยความเต็มใจและจริงใจ (3) อุตถจริยา คือ การรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ การมีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การไม่นำข้อมูลของหน่วยงานไปใช้ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย (4) สมานัตตตา คือ การพัฒนาตนเองให้มีความรู้ อยู่สม่ำเสมอ มีสัมมาคารวะกับบุคคลรอบข้าง เข้าฝึกภาคปฏิบัติตรงต่อเวลา การแต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกและลักษณะท่าทางที่สุภาพ มีความเอาใจใส่ กระตือรือร้น และพร้อมที่จะให้บริการ ในส่วนของวิธีการสังคมสงเคราะห์ การสังคมสงเคราะห์มีวิธีการปฏิบัติ 5 วิธี โดยมีจุดเริ่มจากระดับบุคคลไปจนถึงระดับสังคม 1. วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย (Social Casework Method) หมายถึงวิธีการช่วยเหลือผู้รับบริการในระดับบุคคล ตัวต่อตัว ตามสภาพปัญหา หรือให้แนวทางการป้องกันปัญหาแก่ผู้รับบริการ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับบริการ เช่น กลุ่มญาติ พี่น้อง เพื่อน ครู เพื่อเป็นตัวกลางเข้าไปช่วยเหลือผู้รับบริการ หรือเป็นกำลังใจให้ผู้รับบริการสามารถบำบัดป้องกันปัญหาของเขาได้ต่อไป วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายนี้เป็นวิธีแรก และเป็นแม่แบบของวิธีการสังคมสงเคราะห์อื่น ๆ ด้วย 2. วิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่ม (Social Group Work Method) เป็นวิธีการช่วยเหลือในระดับกลุ่มบุคคลตามความจำเป็น เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น ลักษณะการช่วยให้กลุ่มสร้างกิจกรรม รู้จักใช้ขบวนการกลุ่มสร้างงาน และนำความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไข คัดตัดสินปัญหาร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มจะต้องคิดว่าตนเองเป็นพวกเดียวกัน มีจุดหมายที่จะก้าวไปให้ถึงร่วมกัน 3. วิธีการสังคมสงเคราะห์ชุมชน โดยวิธีการจัดระเบียบชุมชนและการพัฒนาชุมชน (Community Organization Method and Community Development Method) วิธีการจัดระเบียบชุมชนเป็นการดำเนินการเพื่อให้เกิดบูรณาภาพของคนในชุมชน ในการช่วยกันทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและให้คนในชุมชน นำทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ เพื่อตอบสนองความต้องการ และเพื่อให้ได้รับสวัสดิการทางสังคมระดับพื้นฐาน ส่วนการพัฒนาชุมชนเป็นการดึงประชาชนเจ้าของท้องถิ่นให้มากที่สุด เพื่อให้เข้ามามีส่วนในการจัดกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันอย่างกว้างขวาง สังคมในระดับพื้นฐานเท่านั้น ทั้งนี้โดยให้มีการทำงานประสาน

ความร่วมมือกันขององค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยให้เจ้าของท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน 4. วิธีการวิจัยทางสังคมสงเคราะห์ (Social Work Research Method) เป็นวิธีการศึกษาหาข้อเท็จจริงจากข้อมูลด้านจิตใจ-สังคม หรือข้อมูลที่จะชี้ให้เห็นถึงสภาพปัญหา หรือภาพสะท้อนชีวิตทางสังคมของบุคคล กลุ่ม ชุมชนที่เป็นผู้รับบริการเป้าหมายของนักสังคมสงเคราะห์ วิธีศึกษาข้อมูลจะใช้แนวทางวิจัยทั่วไป คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม การสำรวจ เป็นต้น หรือจะใช้หลายวิธีร่วมกันตามแต่จะเห็นสมควร ข้อมูลที่ได้รับจะถูกนำมาประมวลและวิเคราะห์ในแนวทางสังคมสงเคราะห์ และวางแผนดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมต่อไป 5. วิธีการบริหารงานสังคมสงเคราะห์ (Social Work Administration Method) เป็นการกำหนดให้นักสังคมสงเคราะห์กระทำการอย่างมีแผนการ โดย (1) ศึกษานโยบายของหน่วยงานและสังคมว่ามีเป้าหมาย หรือมีความต้องการที่จะให้บรรลุผลอย่างไร (2) ศึกษาผลงานของฝ่ายปฏิบัติการสังคมสงเคราะห์ที่ดำเนินการมาแล้ว ประกอบการตัดสินใจว่าในโอกาสต่อไปทิศทางการทำงานให้บริการจะมีรูปแบบหรือทางออกอย่างไร การรู้หรือตระหนักในวิธีการบริหารงานสังคมสงเคราะห์ จะช่วยให้หาทางออกในการกำหนดทรัพยากร เพื่อดำเนินงานจัดบริการทางสังคมสงเคราะห์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลถึงการแก้ไข ป้องกันปัญหาให้ผู้รับบริการ หรือกลุ่มเป้าหมายได้สมจริง การช่วยเหลือผู้ใช้บริการตั้งแต่ระดับบุคคล กลุ่ม ชุมชน จนถึงระดับสังคม ในงานสังคมสงเคราะห์บูรณาการวิธีการปฏิบัติ 5 วิธี ในส่วนของรายวิชาการฝึกภาคปฏิบัติ (Field Work) รหัสวิชา SO1059 จำนวน 3 หน่วยกิต เป็นวิชาที่เปิดสอนในชั้นปีที่ 2 ภาคฤดูร้อนของทุกปีการศึกษา โดยมี กระบวนการฝึกภาคปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้ ระยะต้น (สัปดาห์ 1) สร้างสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาทั้งภายในคณะและภายในหน่วยงาน/องค์กร ศึกษาข้อมูลหน่วยงานและวัฒนธรรมองค์กร/หน่วยงาน ศึกษากระบวนการทำงาน วิธีการทำงานและบริการต่าง ๆ ของหน่วยงาน อื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ที่ปรึกษาภาคสนาม ระยะกลาง (สัปดาห์ที่ 2 - 5) นำหลักการและวิธีการทางสังคมสงเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ในการให้บริการผู้ใช้บริการ การประสานงาน การส่งต่อเพื่อใช้ทรัพยากรทางสังคมในการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ และอื่น ๆ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาภาคสนามมอบหมาย แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับอาจารย์ที่ปรึกษาภาคสนาม เกี่ยวกับเทคนิคและทักษะรวมทั้งทัศนคติที่เกิดขึ้นจากการฝึกภาคปฏิบัติ รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง รายงานความคืบหน้าการฝึกภาคปฏิบัติต่ออาจารย์ที่ปรึกษาภายในคณะ (เข้าร่วมกิจกรรมการนิเทศงาน) ระยะสิ้นสุด (สัปดาห์ที่ 6 - 7) ประมวลความรู้ นำเสนอผลการฝึกภาคปฏิบัติและข้อเสนอแนะออกจากหน่วยงานเมื่อสิ้นสุดการฝึกภาคปฏิบัติ ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ นักศึกษาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ที่ลงทะเบียนรายวิชาฝึกภาคปฏิบัติ SO1059 จำนวน 29 คนและวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นักศึกษาที่ผ่านการฝึกภาคปฏิบัติจำนวน 6 คน อาจารย์ที่ปรึกษาภาคสนามจำนวน 4 คน อาจารย์ที่ปรึกษาในคณะจำนวน 4 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการค้นคว้าจากเอกสาร การศึกษาภาคสนาม โดยแบ่งเป็นการเก็บแบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์ (Interviews) วิเคราะห์ข้อมูลจากการเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา โดยมุ่งเน้นสาระสำคัญของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม ส่วนวิธีการทางสถิติจะนำเสนอผลในรูปตารางประกอบการบรรยาย

กระบวนการปฏิบัติงานในการฝึกภาคปฏิบัติ

วิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย

1. มอบให้สัมภาษณ์และปรึกษา คาร์รถกลับบ้านสำหรับพระที่มีปัญหาค่าเดินทางให้สงเคราะห์ ซึ่งสามารถให้ได้ในราคา 400 บาท และลงไปเยี่ยมตามวัด การลงเยี่ยมบ้าน ก็มีโอกาสดำเนินไปตามวัด เพราะต้องการไปดูสภาพจริงของผู้ใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสังคมสงเคราะห์เฉพาะรายที่ นางลักษณ์ เอมประดิษฐ์ (2542: 7-8) ได้อธิบายไว้ว่า การให้ความช่วยเหลือผู้ให้บริการในระดับบุคคล ตัวต่อตัว ตามสภาพปัญหา หรือให้แนวทางการป้องกันปัญหาแก่ผู้ให้บริการ

2. วิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชน

ทำกลุ่มทั้งข้างนอกและในโรงพยาบาล ถ้าข้างนอกออกไปในโรงเรียนเพื่อให้ความรู้เรื่องของการกินยาคุม ยาคุมกำเนิด โรคเอดส์ แล้วก็ในโรงพยาบาลก็จะมีเรื่องของกลุ่มคุณแม่วัยใส ก็จะไปให้ความรู้เกี่ยวกับคลอด หรือถ้าจะเรียนต่อต้องทำอะไร ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนที่ นางลักษณ์ เอมประดิษฐ์ (2542:7-8) ได้อธิบายไว้ว่าเป็นวิธีการช่วยเหลือในระดับกลุ่มบุคคลตามความจำเป็น เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น ลักษณะการช่วยให้กลุ่มสร้างกิจกรรม รู้จักใช้ขบวนการกลุ่มสร้างงาน และนำความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไข คัดตัดสินปัญหาร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มจะต้องคิดว่าตนเองเป็นพวกเดียวกัน มีจุดหมายที่จะก้าวไปให้ถึงร่วมกัน

กระบวนการปฏิบัติงานในการให้ความช่วยเหลือผู้ให้บริการ

ลำดับขั้นตอนการทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้ให้บริการนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต่างเห็นด้วยว่า กระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ที่เรียกกันว่าเป็นกระบวนการแก้ปัญหา (Problem – solving Process) สามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดี โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดของแนวทางการให้ความช่วยเหลือ ดังนี้

1. การค้นหาข้อเท็จจริง (Fact Finding) เป็นการค้นหาความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น ปัญหาความเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ และจะต้องมีการสัมภาษณ์พร้อมทั้งการลงไปเยี่ยมบ้าน เพื่อที่จะหาความสัมพันธ์ของผู้ใช้บริการและคนในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อนำมาประกอบการประเมินปัญหาทางสังคมในการให้ความช่วยเหลือผู้ให้บริการต่อไป

2. การวินิจฉัยและประเมินปัญหา (Diagnosis and Assessment) โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลของผู้ใช้บริการ แล้วนำมาวิเคราะห์ประเมินปัญหาทางสังคมถึงสาเหตุของปัญหา เช่น การไม่มีรายได้ การไม่มีที่อยู่อาศัย มีปัญหาด้านสภาพจิตใจ ต้องมีการประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น การไม่มีที่อยู่อาศัย ก็จัดประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการหาที่อยู่ให้ผู้ให้บริการ เป็นต้น

3. การวางแผน (Planning) หลังจากทีมนักสังคมศึกษาทราบข้อมูลข้อเท็จจริงเบื้องต้น และประเมินสภาพปัญหาต่าง ๆ นักศึกษาก็ต้องวางแผนการให้ความช่วยเหลือผู้ให้บริการ ตามภารกิจของหน่วยงาน โดยอาจมีการวางแผนระยะสั้น ระยะยาว เช่น อาจมีการวางแผนให้คำปรึกษาในกรณีที่ผู้ให้บริการมีปัญหาด้านสภาพจิตใจ เพื่อให้ผู้ให้บริการสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ต่อไป

4. การดำเนินการให้ความช่วยเหลือ (Implementation) เมื่อวางแผนเรียบร้อยแล้ว นักศึกษาก็ดำเนินการให้ความช่วยเหลือ จะพิจารณาให้ความช่วยเหลือไปตามแผนที่วางไว้ ตามความจำเป็น และเหมาะสม เช่น หากพบว่าผู้ให้บริการมีปัญหาด้านสภาพจิตใจ นักศึกษาก็ให้คำปรึกษากับผู้ให้บริการเป็นรายบุคคล เป็นต้น

5. การติดตามผล (Follow-up) ในการติดตามผล เป็นการติดตามสภาวะครอบครัว ความเป็นอยู่ สุขภาพ และสังคม โดยนักศึกษาได้มีจะต้องคอยติดตามข่าวสารเป็นระยะ ๆ หลังจากดำเนินการให้ความช่วยเหลือไปแล้ว โดยจะมีการโทรติดต่อสอบถามความเป็นอยู่ของครอบครัว และมีการลงพื้นที่เยี่ยมบ้าน เพื่อติดตามว่าผู้ให้บริการและครอบครัวสามารถอยู่ร่วมกันได้ ปัญหาในครอบครัวลดน้อยลง ก็ถือว่าเป็นการสิ้นสุดการให้ความช่วยเหลือ

การดำเนินชีวิตตามหลักสังคหวัตถุ 4

1. ด้านทาน

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการดำเนินชีวิตประจำวันด้านทาน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการดำเนินชีวิตในด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเสมอเมื่อมีโอกาส ด้านการให้เวลาในการรับฟังปัญหาของผู้อื่น ด้านการแบ่งเบาภาระของครอบครัว ด้านแบ่งปันสิ่งของเครื่องใช้ให้แก่ผู้อื่น และด้านการเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือสังคมในกรณีภัยพิบัติต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย 4.03, 3.92, 3.88, 3.81 และ 3.48 ตามลำดับ

2. ด้านปียวาจา

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการดำเนินชีวิตประจำวันด้าน ปียวาจา ภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างกล่าวคำขอโทษและขอบคุณตาม สถานการณ์ ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.29 การเลือกใช้ถ้อยคำสุภาพเมื่อต้องติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น การชื่นชมคนอื่นเมื่อมีโอกาส มีการฝึกฝนตนเองที่ไม่ใช้น้ำเสียงที่ไม่แข็งกระด้าง และใช้สรรพนามแทน ตนเอง เช่น แทนตัวเองด้วยชื่อเล่นแทนตัวเองว่า “ฉัน” ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.11, 4.03, 3.85, 3.81 และ 3.44 ตามลำดับ)

3. อรรถจริยา

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการดำเนินชีวิตประจำวันด้านอรรถจริยาภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างทำหน้าที่ในความรับผิดชอบของ ตนเองอย่างสม่ำเสมอ ดำเนินชีวิตประจำวันด้วยสติ และทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างตรงเวลา (ค่าเฉลี่ย 4.07 , 3.96 และ 3.92 ตามลำดับ)

4. สมานัตตตา

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นการดำเนินชีวิตประจำวันด้านสมานัตตตาภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างเคารพกฎระเบียบของสังคม ดำเนินชีวิตประจำวันด้วยสติ และการวางตนในทุกบทบาทโดยไม่รู้สึกรู้สิดำเนินชีวิต (ค่าเฉลี่ย 4.18 , 4.11 และ 3.66 ตามลำดับ)

การประยุกต์ตามสังคหวัตถุ 4

1. ด้านทาน

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามสังคหวัตถุ 4 ด้านทาน ภาพรวมอยู่ใน ระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้บริการกับทุกคน อย่างเท่าเทียมกันให้ความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานหรือองค์กร ให้ความ ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา รับฟังปัญหาของผู้อื่น และการให้ สิ่งของ ความรู้ แก่ผู้อื่น (ค่าเฉลี่ย 4.00, 3.92, 3.88 และ 3.85 ตามลำดับ)

2. ด้านปียวาจา

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในการปฏิบัติตามสังคหวัตถุ 4 ด้านปียวาจา ภาพรวม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างพูดคุยกับผู้อื่น ด้วยความเต็มใจและจริงใจ สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลรอบข้าง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น และ ใช้คำพูดและมีทัศนคติที่ดีกับบุคคลรอบข้าง (ค่าเฉลี่ย 4.18 , 4.14 และ 3.88 ตามลำดับ)

3. ด้านอัตถจริยา

กลุ่มตัวอย่างมีความความคิดเห็นในการปฏิบัติตามสังคหวัตถุ 4 ด้านอัตถจริยาภาพรวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่นำข้อมูลของหน่วยงานไปใช้ในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหาย มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและรับฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างอย่างสร้างสรรค์ (ค่าเฉลี่ย 4.18 และ 4.03 ตามลำดับ)

4. ด้านสมานัตตตา

กลุ่มตัวอย่างมีความความคิดเห็นในการปฏิบัติตามสังคหวัตถุ 4 ด้านสมานัตตารวมอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มตัวอย่างเข้าฝึกภาคปฏิบัติตรงต่อเวลา แต่งกายเหมาะสม มีบุคลิกและลักษณะท่าทางที่สุภาพ และมีความเอาใจใส่ กระตือรือร้น และพร้อมที่จะให้บริการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.25 และ 4.22 ตามลำดับ) ส่วนการมีสัมมาคารวะกับบุคคลรอบข้าง และพัฒนาตนเองให้มีความรู้อยู่เสมอมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.14 และ 3.70 ตามลำดับ)

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การฝึกภาคปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะเพื่อให้นักศึกษาประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ในการฝึกภาคปฏิบัติ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

(1) มหาวิทยาลัยควรใส่หลักสูตรไว้ในคู่มือการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อให้หน่วยงานและอาจารย์ที่ปรึกษา สามารถเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรต่าง ๆ ได้

(2) เพื่อให้การประยุกต์ใช้หลักสูตรเกิดประโยชน์สูงสุด นักศึกษาควรศึกษาหลักสูตรที่จะนำไปใช้ให้ เข้าใจมากที่สุดก่อนออกฝึกภาคปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการศึกษาการนำหลักสูตรอื่นไปประยุกต์ใช้ในการฝึกภาคปฏิบัติ

(2) กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งต่อไปควรหลากหลายและต่างสถาบัน

บรรณานุกรม

หนังสือ

คณะกรรมการประจำหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์. (2559). คู่มือการฝึกภาคปฏิบัติ.

นางลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์. (2542). นักสังคมสงเคราะห์กับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วันทนี วาสิกะสินและคณะ. (2553). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สายจิตร์ สิงห์เสนี. (2541). สังคมสงเคราะห์จุลภาค. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยานิพนธ์

ดาบตำรวจวัฒนา ภัคสังข์. (2555). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสถานีตำรวจภูธรหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เมธา ทิพย์รัตน์. (2556). การนำสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของข้าราชการตำรวจสังกัดสถานีตำรวจนครบาลห้วยขวาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธิดารัตน์ ศิละวรรณโณ. (2553). ความคิดเห็นของพนักงานส่วนตำบลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักสังคห 4 กรณีศึกษาอำเภอแม่เสด็จ จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พรกมล ชูบุญลงษ์. (2554). การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอาทรปริยัตยานุกิจ (สุจิตโต/เพียรสองชั้น). (2556). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.